РЕЦЕНЗІЯ

на дисертаційну роботу

ВИШИНСЬКОГО АНДРІЯ ВАСИЛЬОВИЧА на тему

«УДОСКОНАЛЕННЯ ТЕХНОЛОГІЇ ВИРОЩУВАННЯ СОЧЕВИЦІ НА НАСІННЯ В ПРАВОБЕРЕЖНОМУ ЛІСОСТЕПУ УКРАЇНИ»,

подану на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю

201 Агрономія галузі знань 20 Аграрні науки та продовольство

Обґрунтування вибору теми дослідження. Актуальність теми зумовлена зростанням значення сочевиці як високобілкової, посухостійкої та економічно ефективної зернобобової культури в умовах змін клімату. Одним із важливих чинників реалізації її продуктивного потенціалу є використання високоякісного насіння, посівні властивості якого значною мірою залежать від тривалості зберігання та фракційного складу. Недостатня вивченість впливу цих факторів на формування продуктивності різних морфотипів сочевиці в умовах Правобережного Лісостепу України обумовлює необхідність удосконалення технології вирощування культури на насіння. Результати досліджень сприятимуть підвищенню врожайності, покращенню якості насіннєвого матеріалу та ефективності виробництва сочевиці.

Зв'язок роботи з державними науковими (галузевими) програмами, планами, темами. Дисертаційну роботу виконано впродовж 2023–2025 рр. відповідно до наукової програми Уманського національного університету «Оптимальне використання природного і ресурсного потенціалу агроекосистем Правобережного Лісостепу України», підпрограми «Збалансоване використання, прогноз і управління природним та ресурсним потенціалом агроекосистем України» (номер державної реєстрації 0121U112521).

Наукова новизна та практична цінність одержаних результатів. Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що вперше в умовах Правобережного Лісостепу України проведено комплексну оцінку впливу тривалості зберігання та фракційного складу насіння на формування посівних, продуктивних і технологічних показників сочевиці харчової різних морфотипів. Встановлено морфотипову специфічність процесів фізіологічного старіння насіння, що проявляється у вищій стабільності посівних властивостей і життєздатності зеленозерних сортів порівняно з червонозерними. Обґрунтовано ефективність використання крупної фракції насіння як технологічного чинника підвищення польової схожості, інтенсивності початкового росту та реалізації продуктивного потенціалу рослин, а також визначено критичні межі тривалості зберігання насіннєвого матеріалу, перевищення яких призводить до істотного зниження врожайності. Удосконалено елементи технології вирощування

сочевиці на насіння шляхом оптимізації використання насіннєвого матеріалу різних фракцій і термінів зберігання, що забезпечує підвищення продуктивності культури та якості насіннєвої продукції. Подальшого розвитку набули наукові положення щодо взаємозв'язку між крупністю насіння, посівними властивостями, особливостями формування врожаю та його технологічними показниками.

Ступінь обґрунтованості та достовірність наукових положень, висновків і пропозицій здобувача підтверджується застосуванням сучасних методик польових і лабораторних досліджень, достатнім обсягом експериментального матеріалу, проведенням багаторічних спостережень та використанням методів математичної статистики для опрацювання отриманих результатів. Наукові положення ґрунтуються на встановлених закономірностях впливу фракційного складу та тривалості зберігання насіння на формування посівних властивостей, продуктивності та господарсько цінних ознак сочевиці. Практичну цінність результатів підтверджено розробленням регламентів підготовки насіннєвого матеріалу, що передбачають використання крупних фракцій насіння та оптимізацію термінів його зберігання, забезпечуючи підвищення рівня реалізації продуктивного потенціалу культури. Достовірність одержаних результатів підтверджується їх виробничою апробацією та впровадженням у навчальний процес під час викладання дисциплін «Рослинництво» та «Насіннєзнавство» при підготовці здобувачів вищої освіти за спеціальністю 201 «Агрономія».

Повнота викладення положень дисертації в опублікованих працях. За результатами досліджень опубліковано 13 наукових праць, у тому числі 4 статті у наукових фахових виданнях категорії «Б», 9 тез доповідей у збірниках матеріалів науково-практичних конференцій.

Характеристика єдності змісту дисертації та відповідності спеціальності, за якою вона подається до захисту. Дисертаційна робота Вишинського Андрія Васильовича на тему «Удосконалення технології вирощування сочевиці на насіння в Правобережному Лісостепу України», що подається на здобуття наукового ступеня доктора філософії в галузі знань 20 Аграрні науки та продовольство за спеціальністю 201 Агрономія викладена на 160 сторінках комп'ютерного набору, що включає вступ, анотації, п'ять розділів, висновки, рекомендації виробництву. Містить 46 таблиць, 10 рисунків. Список використаних джерел включає 193 найменування.

Дисертаційна робота оформлена відповідно п. 6 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою КМУ від 12.01.2022 № 44 зі змінами і

Вимогам до оформлення дисертації, затвердженими Наказом МОН України від 12.01.2017 № 40.

Дисертацію написано в науковому стилі українською мовою чітким і лаконічним описом отриманих результатів досліджень. Усі розділи дисертації є закінченими та мають обґрунтовані висновки, які формулюються автором зважаючи на результати роботи. Висновки і рекомендації виробництву, якими закінчується дисертаційна робота, витікають зі змісту наукових досліджень та мають відповідне обґрунтування та практичне значення.

За змістом, структурою, викладом матеріалу, висновками дисертаційне дослідження цілком відповідає переліку напрямів дослідження спеціальності 201 Агрономія.

Дискусійні положення та зауваження до дисертаційної роботи:

1. На стор. 49 за опису досліджуваних сортів, автор не наводить посилання на першоджерела.
2. Для покращення сприйняття результатів експериментального матеріалу бажано було б виділяти варіанти статистично відмітні за взаємодією факторів.
3. У роботі основну увагу приділено впливу терміну зберігання насіння на формування врожайності, однак недостатньо розкрито взаємодію цього фактора з погодними умовами окремих років досліджень, що могло б поглибити інтерпретацію отриманих результатів.
4. У роботі детально досліджено вплив тривалості зберігання та фракційного складу насіння сочевиці, однак недостатньо чітко розмежовано внесок генотипових особливостей сорту і умов зберігання, що ускладнює повну інтерпретацію морфотипових ефектів.
5. У рекомендаціях виробництву (с. 139) автор зазначає: «Для закладання високоврожайних агрофітоценозів використовувати насіння з терміном експозиції не більше 1–2 років…» То зберігання не більше 1 чи 2 років? Якщо один рік зберігання не має статистичного впливу, його і зазначати непотрібно.
6. Дисертація не містить додатків.

Загальний висновок. Оцінюючи у цілому дослідження проведені Вишинського Андрія Васильовича, можна стверджувати, що за актуальністю, практичною цінністю, змістом дисертаційної роботи, виконаними завданнями досліджень і науково-методичним рівнем виконання, сформульованими висновками та рекомендаціями виробництву дисертаційна робота є завершеною

науковою працею. У роботі отримані науково обґрунтовані результати, що сумарно допомагають вирішити важливе наукове завдання вдосконалення технологій вирощування квасолі

Науковий рівень дисертаційної роботи і наукових публікацій (включно з дотриманням принципів академічної доброчесності), дозволяє встановити, що набутий здобувачем рівень теоретичних знань, умінь, навичок і компетентностей відповідає вимогам третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти за спеціальністю 201 Агрономія.

Дисертаційна робота **Вишинського Андрія Васильовича** на тему «Удосконалення технології вирощування сочевиці на насіння в Правобережному Лісостепу України», що подається на здобуття наукового ступеня доктора філософії в галузі знань 20 Аграрні науки та продовольство за спеціальністю 201 Агрономія повністю відповідає вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 із змінами та вимогам до оформлення дисертацій, затверджених наказом МОН України від 12.01.2017 року № 40 із змінами, а її автор – **Вишинський Андрій Васильович** заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 201 Агрономія галузі знань 20 Аграрні науки та продовольство.

Рецензент,
кандидат сільськогосподарських наук, доцент,
зав. кафедри рослинництва імені О. І. Зінченка
Уманського національного університету Віталій КРАВЧЕНКО